

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ ТА ІСТОРІЇ:
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД

I

МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ ТА ІСТОРІЇ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД

I Всеукраїнська науково-практична
конференція
м. Дніпро, 10 квітня 2025 року

Міністерство освіти і науки України
Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара

**МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ ТА ІСТОРІЇ:
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД**

I Всеукраїнська науково-практична конференція
м. Дніпро, 10 квітня 2025 року

Матеріали доповідей

Дніпро
«Середняк Т.К.»
2025

УДК 91+94 (06)
М-54

Рекомендовано до друку вченою радою історичного факультету
Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара,
протокол №13 від 22.04.2025 р.

**Редакційна
колегія:**

канд. педаг. наук, доц. В.В. Безуглий (відп. ред.),
д-р іст. наук, доц. Д. В. Архирейський. канд.
педаг. наук, доц. Г.О. Лисичарова, канд. іст. наук,
доц. В.П. Бурмага, канд. геогр. наук, доц. В. В.
Грушка, канд. іст. наук, доц. О.М. Каковкіна,
старш. викл. О.В. Сизенко (секретар).

М-54 **Методика навчання географії та історії: сучасні виклики та
практичний досвід:** Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної
конференції (м. Дніпро, 10 квітня 2025 р.) — Дніпро: Середняк Т. К.,
2025, — 200 с.
ISBN 978-617-8540-41-8

У збірнику представлено матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції, де окреслені реалії, що склалися в сучасній географічній та історичній освіті на етапі їх реформування (виклики відповідності вимогам НУШ) в умовах повномасштабної війни.

Матеріали публікуються в авторській редакції. Автори несуть повну відповідальність за зміст доповідей, а також добір, точність наведених фактів, цитат, власних імен, дат та інших відомостей.

ISBN 978-617-8540-41-8

ЗМІСТ

Привітання учасникам конференції.....	7
СЕКЦІЯ 1. ВИТОКИ ТА РОЗВИТОК ГЕОГРАФІЧНОЇ ТА ІСТОРИЧНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНІ.....	9
Тетяна НАЗАРЕНКО. Методика навчання географії як наука та роль інституту педагогіки НАПН України в її розбудові.....	9
Ольга ПОСУНЬКО, Марія МАКОВЕЦЬКА. Краєзнавча та природоохоронна діяльність як засіб виховання молоді: досвід вчителя Макаренка М.Т.....	12
СЕКЦІЯ 2. СУЧАСНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ / ІСТОРІЇ	16
Віталій АНДРЕЄВ. Використання ділових ігор у процесі навчання географії	16
Оксана ГЕРАСИМЕНКО. Інтерактивні технології навчання географії в умовах НУШ (на прикладі 7 класу)	19
Віктор ГРУШКА, Анастасія РУДЕНКО. Проблеми розвитку рефлексивно-прогностичної компетентності учня на уроках географії.....	23
Антоніна ЗАРУБІНА, Микола ОХРИМЕНКО. Використання елементів військово-патріотичної гри «Джура» у формуванні географічних компетентностей учнів	26
Ольга КАКОВКІНА. Учнівський науково-дослідницький проєкт з історії як можливість/виклик для професійного розвитку викладача.....	28
Іван КАПЛУН. Шляхи оптимізації практичної підготовки майбутнього вчителя географії.....	32
Ольга КОРНІЄНКО, Ірина ВАРФОЛОМЄЄВА. Використання квестів при вивченні шкільних курсів географії	35
Сергій ЛЯХ. Структурування ранньомодерної історії України на методологічних засадах Case Studies	39
Олександр МОРОЗЕВИЧ. Формування критичного мислення учнів 9 класу ЗЗСО на уроках географії	43
Наталя ПЕЧЕНІНА. З досвіду викладання «Військової історії України»	47

Юлія РІЗАК. Урок-екскурсія в інтерактивному музеї як форма навчально-виховної діяльності в географічній освіті	49
Ельміра СОКОЛОВА. Сучасні підходи до організації проєктної діяльності на уроках географії в умовах нової української школи	53
Тетяна ТАРШИНА. Популяризація географічної інформації засобами соціальних мереж (TikTok та Instagram) та впровадження результатів у навчальний процес	55
Надія ТКАЧУК. Сторітелінг як інноваційний метод реалізації компетентнісного підходу в освітньому процесі з географії	60
СЕКЦІЯ 3. МЕТОДИЧНІ ПРИЙОМИ ТА ЗАСОБИ НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ / ІСТОРІЇ В ЗАКЛАДАХ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ ТА ФАХОВОЇ ПЕРЕДВИЩОЇ ОСВІТИ.....	64
Віталій БЕЗУГЛИЙ. Значення комп'ютерних технологій у навчанні географії	64
Аліса БОБИЛЬОВА. Інтерактивні уроки географії для учнів 10-11 класів	69
Анастасія БОГУШ. Використання ігрових методів навчання на уроках історії	72
Людмила БОНДАРЕНКО. Методичні прийоми та засоби навчання географії в закладах загальної середньої та фахової передвищої освіти.....	76
Софія ВАКУЛИК. Репрезентація жіноцтва у сучасних підручниках з історії.....	80
Ольга ГРИГОР'ЄВА. Застосування інноваційних технологій на заняттях з історії України.....	83
Катерина ДІРЯВКА. Методика використання сервісу Artivive на уроках історії.....	88
Леся ЗАСТАВЕЦЬКА, Тарас ЗАСТАВЕЦЬКИЙ. Методичні підходи до вивчення населення в шкільному курсі географії.....	92
Тетяна КАРПЕНКО, Дмитро ІВАНІСІК. Особливості вивчення географії адміністративного району у закладах загальної середньої освіти (на прикладі Криворізького району Дніпропетровської області).....	95

Ірина КАРНАЧОВА. Методичні прийоми навчання географії при вивченні теми «Географічна карта і робота з нею» 8 клас.....	98
Владислав КЛІМОВ. Особливості використання рефлексії на уроках географії як ключовий компонент реалізації НУШ.....	102
Іван КОСТАЩУК, Володимир САБАДАШ. Науково-дослідницька робота студентів в процесі вивчення картографічних дисциплін.....	106
Галина ЛИСИЧАРОВА. Сучасний підручник географії НУШ для 7 класу: інноваційне наповнення та прийоми роботи.....	109
Володимир МИСЬКО, Тетяна МИСЬКО, Олег БАЙТЕРЯКОВ. Освітній потенціал нумізматичної географії: суспільно-географічні об'єкти та процеси на монетах країн південної Африки.....	114
Марина НЕТЕСА. Використання навчального відео-контенту на уроках географії 7 класу НУШ.....	118
Олег СИЗЕНКО. Потенціал використання генеративного штучного інтелекту у процесі формування картографічних навичок учнів.....	123
Анастасія ЧОРНОГОР. Історичні карикатури як інструмент мотивації старшокласників у вивченні історії.....	126
СЕКЦІЯ 4. НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ ТА ІСТОРІЇ В УМОВАХ ДИСТАНЦІЙНОЇ ОСВІТИ.....	131
Вікторія АЧКАСОВА. Діяльнісний підхід на уроках географії в умовах дистанційної освіти.....	131
Вікторія БОЛМОСОВА. Цифрові інструменти для дистанційного навчання на уроках з історії України.....	134
Володимир БУРМАГА. Практична підготовка майбутніх вчителів-істориків як важлива складова освітнього процесу.....	138
Сергій КУЛІШ, Віліна ПЕРЕСАДЬКО, Юлія ПРАСУЛ. Особливості підготовки географів-туризмознавців в умовах війни: досвід Каразінського	142
Діана ЛЯБАГОВА. Методичні аспекти використання віртуальних екскурсій на уроках історії.....	146
Наталія ТАРАНОВА. Онлайн-платформи та інструменти для ефективного викладання географії дистанційно.....	150

СЕКЦІЯ 5. РЕАЛІЗАЦІЯ ПРЕДМЕТНИХ ГЕОГРАФІЧНИХ / ІСТОРИЧНИХ КОМПЕТЕНЦІЙ В ШКІЛЬНІЙ ОСВІТІ..... 158

Мирослав ДНІСТРЯНСЬКИЙ. Україноцентричний підхід у вивченні географії в середній школі: проблеми реалізації в контексті сучасних соціально-політичних викликів..... 158

Ірина ДОБИНДА. Краєзнавча компетентність як важлива складова шкільної географії..... 160

Ольга ДЯЧЕНКО. Формування предметної компетентності на уроках історії..... 164

Олена РОМАНОВСЬКА. Актуальність використання географічної карти на уроках географії в навчальному закладі..... 167

Станіслав ЧЕРНИШ. Формування аксіологічної компетентності учнів 8 класу під час вивчення теми «Епоха Просвітництва»..... 171

Володимир ЯЦЕНКО. Використання картографічного методу в освітніх дослідженнях учнів..... 173

СЕКЦІЯ 6. ПОТЕНЦІАЛ ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ З УЧНІВСЬКОЮ МОЛОДДЮ ЗАСОБАМИ ШКІЛЬНОЇ ГЕОГРАФІЇ / ІСТОРІЇ 177

Oksana SEMENEN, Liubov ALTHAIM, Andrii NADVODSKYI, Pawlo BUDZINSKYI. The educational potential of school geographical excursions..... 177

Ірина ДМИТРЕНКО. Аналіз соціальних мереж освітніх закладів (на прикладі сторінки у Facebook кафедри географії ДНУ імені Олеся Гончара)..... 179

Сніжана МІТРУШКІНА. Вплив історії на виховання патріотизму серед молоді..... 184

Юрій ПАНІН. Формування географічних компетентностей учнів через гурткову роботу..... 188

Ксенія САВИЦЬКА. Театралізація як метод виховання в географії..... 191

Ірина СУМАТОХІНА. Екскурсії як форма навчально-виховної діяльності в географічній освіті..... 193

Надія ТКАЧУК

кандидат педагогічних наук,
доцентка кафедри економічної та соціальної географії
Волинського національного університету імені Лесі Українки
nadia.tkachuk4@gmail.com

СТОРИТЕЛІНГ ЯК ІННОВАЦІЙНИЙ МЕТОД РЕАЛІЗАЦІЇ КОМПЕТЕНТНІСНОГО ПІДХОДУ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ З ГЕОГРАФІЇ

Постановка проблеми. Сучасна освіта спрямована на формування ключових компетентностей, які допомагають учням не лише засвоювати знання, а й використовувати їх у реальному житті. Географія як шкільний предмет має значний потенціал для розвитку усіх компетентностей визначених Законом України «Про освіту». Це концептуалізовано в Державному стандарті базової середньої освіти, відображено в чинних модельних програмах з географії для 6-9 класу.

Однак для того, щоб побудувати сучасний компетентнісно зорієнтований урок, важливо знайти баланс та підібрати методики, які допоможуть формувати предметні географічні компетентності та наскрізні вміння, які є неодмінними складниками ключових компетентностей.

Одним із таких методів є сторітелінг (від англ. story – історія, tell – розповідати) – технологія донесення інформації, яка базується на розповідях цікавих і змістовних історій, що дозволяє учням краще зрозуміти матеріал, забезпечуючи зв'язки між теоретичними знаннями та реальним життям; сприяє розвитку емоційної, мотиваційної, когнітивної сфери, креативного та аналітичного мислення.

Вивчати дидактичні можливості методу сторітелінгу, його потенціал та методику застосування, українські науковці розпочали порівняно нещодавно. В теоретичних дискурсах авторство цього методу закріпилося за Д. Армстронгом, який зосереджував увагу на психологічному аспекті доцільності використання цікавих фактів та розповіді порівняно з логічними доводами і сухими міркуваннями. Багатоаспектність та можливості методу сторітелінгу в сучасному освітньому просторі обґрунтовують у свої публікаціях вітчизняні науковці. Зокрема використання методу в освітньому процесі закладів загальної середньої освіти останнім часом в публікаціях висвітлювали: Башкір О. [1], Мазурок М., Саприкіна О. [2], Салюк Б., Школа І. [4], Табакова Г., Пелагейченко М. [5] та ін. Однак, використання методу сторітелінгу в освітньому процесі з географії залишається певною мірою поза увагою науковців, відтак потребує подальшого вивчення.

Мета нашого дослідження полягає в обґрунтуванні можливості та доцільності використання сторітелінгу для реалізації компетентнісного підходу на уроках географії в закладах загальної середньої освіти.

Виклад основного матеріалу: Сторітелінг, як важлива та необхідна технологія урізноманітнення навчального матеріалу, яка дозволяє робити освітній процес більш захопливим, наочним та доступним для учнів, є надзвичайно актуальною в контексті реалізації компетентнісного підходу в освітньому процесі з географії. Доцільність методу в конструкції компетентнісно зорієнтованого уроку обумовлена його функціями та перевагами насамперед щодо розвитку наскрізних умінь, які слугують своєрідною «канвою» для формування предметних та ключових компетентностей [3]. Передусім він забезпечує легке засвоєння матеріалу, сприяє розвитку уяви, мовлення, логічного й критичного мислення, подолання страху публічного виступу, налагодження стосунків з іншими учнями, самопізнання; забезпечує комунікативний та соціокультурний розвиток. Учні навчаються контролювати власні емоції та апробують варіанти врегулювання конфлікту чи розв'язання будь-якої проблеми, усвідомлюють моральні цінності. Цікаві історії забезпечують мотивацію навчально-пізнавальної діяльності учнів, стимулюють їх до прояву ініціативи в освітньому процесі [2].

Переваги сторітелінгу з огляду на обов'язковість формування предметної географічної компетентності полягають в можливості доступно пояснювати складні географічні процеси, створювати цікаві розповіді про природні явища, подорожі та дослідження, що допомагає краще засвоїти матеріал і розвиває просторове мислення. Сторітелінг робить навчальний матеріал емоційно насиченим, що сприяє запам'ятовуванню й мотивації учнів до глибшого розгляду теми. Реальні історії про мандрівників, дослідників, природні явища та екологічні катастрофи викликають допитливість і стимулюють учнів до самостійного дослідження. Інтерактивні історії та рольові сценарії, аналіз та обговорення в процесі рольових сценаріїв та інтерактивних історій дозволяють учням вчитись ставити запитання, порівнювати та аналізувати факти. Включеність учнів в реальні історії формує у них здатність встановлювати причинно-наслідкові зв'язки, вони вчаться моделювати альтернативні сценарії, творчо мислити.

Формат проведення сторітелінгу на уроці географії може бути різним, наприклад:

історії від першої особи – розповідь від імені географа, дослідника або навіть природного об'єкта (наприклад, «Я – річка Амазонка...»);

колективний сторітелінг – учні створюють спільну історію, додаючи свої факти та ідеї;

розбір географічних ключів – озвучується реальна подія, явище; учні в групах аналізують причини, наслідки та можливості вирішення (наприклад, про наслідки виверження вулкана);

рольові ігри на основі історії – наприклад, симуляція конференцій ООН щодо змін клімату.

Використовуючи сторітелінг на уроці географії, важливо обрати відповідний вид (пасивний, активний, цифровий) із врахуванням цілей, теми уроку, вікових особливостей учнів, предметного та цифрового забезпечення.

Так, в класичному пасивному сторітелінгу історія розповідається самим педагогом, учні лише слухають і сприймають інформацію (наприклад: *«Історія про братів-океанів»: характеристики кожного океану здійснює вчитель через призму рис людини*). В активному сторітелінгу задається основа події, формуються її проблеми, цілі і завдання. Здобувачі залучаються до процесу складання історій або розв'язують проблему з теми уроку в контексті історії (*Розповідь від імені очевидця землетрусу в Японії: учні зосереджуються на обговоренні заходів зменшення ризиків стихійних лиха. Історія від імені ескімоса, який бачить, як тане його рідний льодовик: учні продовжують історію, пропонують шляхи вирішення проблеми*). Цифровий сторітелінг – це формат, у якому розповідання історії доповнюється візуальними компонентами, використовується інтернет-ресурс (відео-історії та подкасти – короткі документальні відео чи аудіозаписи як стимул для дискусії; інтерактивні карти – географічні історії з використанням Google Earth; цифрові комікси – створення навчальних коміксів для пояснення географічних процесів т.п.).

Сторітелінг та методика його проведення сприяє безпосередньому формуванню ключових компетентностей [1; 2; 4], зокрема географічного змісту, може забезпечити їх розвиток наступним чином:

- *вільне володіння державною мовою*: через складання власних історій з географічної тематики забезпечується розвиток усного та писемного мовлення, учні вчаться висловлювати свої думки, будувати логічні та структуровані розповіді;

- *спілкування іноземною мовою*: використання географічних історій з аналізом інших країн та народів, які передбачають звертання до іншомовних ресурсів; робота з англomовними джерелами та картами;

- *математична компетентність*: аналіз даних, карт, діаграм під час географічних розповідей; оцінка статистичних показників (наприклад, демографія, зміни клімату тощо);

- *інформаційно-комунікаційна компетентність*: використання цифрових інструментів для створення інтерактивних історій. Можливість використання мультимедійних ресурсів, інтерактивних карт, відео-історій, подкастів та блогів робить сторітелінг ще більш ефективним у сучасному освітньому процесі;

- *навчання впродовж життя*: формування навички самостійного пошуку інформації; розвиток креативності через складання та аналіз географічних історій;

- *громадянські та соціальні компетентності*: усвідомлення глобальних викликів (зміна клімату, екологічні проблеми) через реальні історії; розуміння ролі географії у суспільстві;

- *підприємливість і фінансова грамотність*: аналіз економічного розвитку країн через історії про ресурси, торгівлю, міграцію; формування вміння приймати рішення на основі географічних та економічних даних;

- *культурна компетентність*: розуміння культурних традицій різних народів через історії та легенди; усвідомлення ролі географії у формуванні культурної ідентичності.

Отже, окреслені характеристики та приклади методу дозволяють стверджувати про доцільність використання сторітелінгу для реалізації компетентнісного підходу в освітньому процесі з географії. Його використання робить географію живою, емоційною та цікавою, допомагаючи учням не лише засвоювати знання, а й розвивати важливі компетентності для майбутнього життя.

Висновки. Актуальність проблематики використання сторітелінгу як інноваційної технології є очевидною. Вона зумовлена потребами сучасного освітнього процесу, а також вимогами нормативних документів, що регламентують організацію освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти. Це, своєю чергою, спонукає до розробки методичних рекомендацій щодо використання сторітелінгу в контексті формування та розвитку географічних компетентностей учнів, наскрізних умінь та ключових компетентностей. Саме це питання буде предметом розгляду в наступних наших дослідженнях.

Список використаних джерел

1. Башкір О. І. Онлайнові застосунки сторітелінгу як методу навчання. Психолого-педагогічні проблеми вищої і середньої освіти в умовах сучасних викликів: теорія і практика : матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції (Харків, 20– 21 травня 2022 р.) / за ред. Боярської-Хоменко А. В., Попової О. В. ; Харк. нац. пед. ун-т імені Г. С. Сковороди. Харків, 2022. 498 с. С.160–163 URL: <https://dspace.hnpu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c389ba8e-30d8-4e91-81a6-7e81deeba749/content>
2. Мазурок М., Саприкіна О. Сторітелінг як ефективний інструмент формування комунікативної компетентності здобувачів освіти Нової української школи. Молодь і ринок. 2022. №1 (199). С. 160–165. URL : <http://mir.dspu.edu.ua/article/view/254106/251375>
3. Малієнко Ю. Наскрізні вміння – концепт державного стандарту базової середньої освіти і ресурс підручникотворення. Проблеми сучасного підручника. URL:https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/736194/1/%D0%9C%D0%B0%D0%BB%D1%96%D1%94%D0%BD%D0%BA%D0%BE_%D0%9F%D0%A1%D0%9F_2023.pdf
4. Салюк Б. Школа І. Цифровий сторітелінг як інструмент для розвитку соціо-емоційних компетентностей на уроках англійської мови. Наукові записки БДПУ. Педагогічні науки. 2023. № 2. С. 298-305. URL: <https://journals.bdpu.in.ua/index.php/ped/article/view/93/84>
5. Табакова Г., Пелагейченко М. Сторітелінг як засіб активізації пізнавальної активності учнів у сучасному освітньому просторі. Наукові записки БДПУ. Серія: педагогічні науки. 2023. №.1. С.165–172 URL : <https://journals.bdpu.in.ua/index.php/ped/article/view/117/106>

Наукове видання

Збірник науково-методичних матеріалів
І Всеукраїнської науково-практичної конференції

**«МЕТОДИКА НАВЧАННЯ ГЕОГРАФІЇ ТА ІСТОРІЇ:
СУЧАСНІ ВИКЛИКИ
ТА ПРАКТИЧНИЙ ДОСВІД»**

(м. Дніпро, 10 квітня 2025 року)

Відповідальний редактор:
Віталій Вікторович Безуглий

Підписано до друку 23.04.2025
Формат 60×84 1/16. Папір офсетний, друк цифровий.
Гарнітура Times New Roman.
Ум.-друк. арк. 12,1. Обл.-вид. арк. 11,6
Зам. № 9180

Видавець «ФОП Середняк Т.К.», 49000, Дніпро, 18, а/с 1212
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до
Державного реєстру видавців, виготівників і
розповсюджувачів видавничої продукції
ДК № 4379 від 02.08.2012.
Ідентифікатор видавця в системі ISBN 8540
49000, Дніпро, 18, а/с 1212
тел. (096)-308-00-38, (056)-798-04-00
E-mail: 7980400@gmail.com

Віддруковано на базі поліграфічно-видавничого центру «Арбуз»
49018, Дніпро, 18, а/с 1212
тел. (066)-55-312-55, (056)-798-22-47
E-mail: arbuz.in.ua@gmail.com
www.arbuz.in.ua